

Glosari

En Dionís Puig

Es llegidors hauràn vist, aquests dies, unes ratlles curtes en els diaris, que diuen: «Dinàmica atmosfèrica».

Això de «dinàmica atmosfèrica», que, de moment, no sembla gran cosa, és de lo més transcendental que s'ha descobert, des de molts anys, no sols a casa, sinó en el mapa. Es saber el temps que farà demà; és la planeta del pagès, és la vida del mariner, és la profecia dels núvols, la sequetat, l'aigua, el fred, la calor, la vida dels sastres i de les modistes; l'esperança del convalescent, la mort de les rogatives i una fàbrica de miracles.

El que tira aquesta Planeta, es diu Dionís Puig, i és un savi, un savi d'aquells de debò, d'aquells que no necessiten ni ulleres ni aparells sísmics que'ls marquin el què va succeint; que no porten els llibres del cel, com tenedors de les estrelles; que apunten el què han dit els altres, i saben el què els altres diuen; és un savi, tal com han d'ésser els que creiem que'n són dignes: savis que l'instrumentació la fan servir, però com a medi; homes que endevinen, i veuen lluny; que no saben que està núvol quan veuen que no fa sol, sinó quan en té d'estar; homes, en fi, que tenen una eina, que sempre'ls fa d'observatori, i se'n diu imaginació; homes que hi veuen més lluny que d'allí ont hi veu el telescopi; savis, poetes, en una paraula, que són els únics que tenen solta.

En Dionís Puig viu a Granollers, i ésser savi i viure en el seu poble té molt guanyat per a passar per ximple. Figureu-vos, en un poble petit, que per circumstàncies *atmosfèriques* ha de viure del llegum, que surt un home com en Puig que, en comptes d'anar a l'hort o a la fàbrica, s'està badant com passa'l núvol; que, en comptes de fer la manilla, estudia les estrelles; que deixa'ls «interessos materials» per a fer cartes geogràfiques, i, no del terme, sinó del món, i ompla la casa de papers, de papers que ni'l rector entén, si té de passar per un benèit! Els homes com en Dionís Puig, el dia que no van bé de roba, els segueixen les criatures; els que no fan res, els diuen ganduls; les autoritats, els vigilen; i la gent de bé se'ls treu d'aprop! Saber més que tots els del poble, el poble només ho perdona quan el savi'ls pot ésser útil, i, fins ara, en Dionís Puig no era útil a Granollers: tot lo més els servia per a ensenyar-lo als forasters com a estranyesa del poble.

L'únic cop que va interessar-los, va ésser una volta, en un Jocs Florals, que'l Glosador era del Jurat, i va ésser cosa de política. En Puig havia presentat un estudi sobre la teoria dels llevants. A Granollers hi havia dos casinos; i, com que estaven a matar per qüestions de caciquisme, amb els llevants es van dividir, i van acordar lo següent: els d'un partit, que hi havia llevants, i, els de l'altre, que mai n'hi havia hagut; els lliberals els negaven, i els conservadors els sostenien: els den Planas eren anti-llevants, i els den Comas llevantaires; i per medi de la polèmica, i gràcies a la política, hi va haver un moment de Puig, d'aquell Puig que anava treballant, mirant una mica més lluny d'allí ont eixien les polèmiques.

Ara'l Profeta ja profetisa, i el Glosador, que no sab de núvols, més que'ls que surten i que es ponen amb rielades d'or i porpra, té confiança en el savi, perquè, a més, de savi, és poeta, i creu que aviat tot el món creurà, per la demostració, en la «dinàmica atmosfèrica», i quan hi cregui el món, Catalunya, i després

de Catalunya, en Comas, i després den Comas, fins Granollers, i quan a un home l'arriben a creure fins en el poble ont ha nescut, ja pot dir-se que és un gran savi.

Xarau

L'Esquella de la Torratxa
Gener de 1909

□ □ ————— □ □

Glosari

Les dèries nobles

BENAIURATS els qui tenen una dèria noble, perquè d'ells és el reialme de la personalitat. Jo n'he visitat un, d'aquests homes de dèria noble, i el cor se m'ha omplert de respecte... — Es, la seva, dèria científica. La ve perseguint de fa estona. Tanta, que, en ella, juvenesa i maturitat li són consumides, i ja, pot-ser, un altre, en son lloc, creuria haver-se guanyat el dret al bon reposar. Però ell no'n vol pas de repòs, sinó que aspira a batalles noves; ni li'n cal, tampoc, perquè s'aguanta en força i bella salut. Car les dèries nobles tenen això. Solen, els qui són afortunats de posseir-les, cercar per a elles un premi extern. Com si la mateixa dèria no fos ja un premi. Com si no fos un altre premi, aquesta pau, aquesta serenitat, aquest tranquil orgull, aquesta frescor i adolescència perdurable que les nobles dèries saben procurar a l'esperit. Com si no fos un premi, sobre tot, la llum de personalitat ferma amb que marquen vigorosament el front dels seus electes.

Aquest home que dic, ha vingut obstinadament desenrotllant la noble dèria, per anys i anys, en uns croquis treballosos, indispensables per als seus estudis... Conta, ell, que un dia, quan ja de semblants croquis en portava dibuixats tres mil, va apercebre's, sobtadament, d'un erro fonamental, que li impedia utilitzar los... Aquell dia, fou dia tenebrós i sentí que'l coratge li defallia. Estigué a punt de renunciar per a sempre més... «Dona -- va dir a la respectabilíssima seva, — baixa aquests papers al jardí! — ¿Què vols fer? — ¿Què vui fer? Calar-hi foc, i que no'n resti pas cendra ni memoria!» — Però, mentres baixava l'escala, la vella energia, un instant vençuda, se li va rebel·lar... Diu que va enrecordar-se, en aquest minut definitiu, de la seva raça i dels homes toçuts de la seva raça... — «Dona! — ¿Què vols? — Puja'm, si't plau, els papers del jardí. M'he repensat. Tornaré a començar»... — Heròic, aquella mateixa nit refeia el primer dels tres mil croquis.

...Jo no puc esbrinar, llec de mí, el secret de la dèria noble. Jo no puc saber l'eficàcia de la dèria noble... — Més, ¿quí robaria a son possessor la bella joventut d'ànim en que l'ha servat? ¿Qui li arrebastaria el tranquil orgull, la pau i la serenor? ¿Qui, sobre tot, li podrà obscurir la personalitat pintoresca i vigorosa?

Xenius

La Veu de Catalunya
Gener de 1911

□ □ ————— □ □

Glosari de secà

En Puig

El Glosador és un home que coneix an en Puig i s'honra amb la seva amistat; per això el Glosador vol parlar-vos den Puig amic, no den Puig científic. El Glosador no hi entén en ciència; més, això no vol pas dir que en aquestes circumstàncies s'abstingui de dir-hi

la seva, tota vegada que en Puig, en el món científic és discutit, a hores d'ara, per la seva obra d'anarquia científica: per la seva «Dinàmica atmosfèrica».

En Puig té una conversa amena, agradable i variada; sempre dona gust sentir-lo, parli del què parli. En Puig té coneixements generals de tot: és una mena d'enciclopedia. Mai cansa d'escolta'l. Naturalment, que alguna vegada, fiant en l'ignocència de l'auditori, diu alguna que altra mentideta — que no fa cap mal a ningú —; però, com que les prepara i les serveix tant ben amanides, amb aqueil polset de sal i pebre, molts se les creuen; a vegades... fins ell mateix!

Es dels que's diu «que no tenen res seu». Posat a donar, ho donaria tot. El Glosador, una vegada va ésser pregat amb molta insistència per part d'ell per a que anés a casa seva, a cercar unes revistes estrangeres que volia regalar-li, i el Glosador, al veure aquell munt de paper, va sentir la necessitat... ¡d'un carretó! No dic això den Puig per aquest sol fet, no; molts s'hauràn trobat en cassos semblants. I, a més, per què insistir, si tots ja ho sabeu?...

En Puig ha passat, i està passant encara, el calvari — per desgràcia forçós — que ha de seguir tot home que, per creu, porti idees i teories noves al camp de la ciència, de les arts o de les lletres. El calvari den Puig, com tots els calvaris, és crudel i amarg. Els faritzeus de la ciència li han entorpit el camí, però ell — que com a savi jo penso que és un gran home i com a home no passa dels quinze anys — no li couen ni li fan mal les petiteses i miseries dels envejosos, perquè en el seu cor feble de nen no hi arrenen les rencunies, ni s'hi arrapen les venjances. Moltes vegades l'han enganyat amb falagueres i enganyoses promeses que ell, amb entusiasmes de criatura, s'ha cregut, escampant-ho arreu. En Puig encara no'ls té quinze anys...

En Xarau va glosar an en Puig, des de les columnes de *L'Esquella*, i va dir que a a quí el teniem per ximple. En aquest «poble petit, que, per circumstàncies *atmosfèriques*, ha de viure del llegum,» no és que'l tinguem per ximple an en Puig, no; el què passa, és que molts, acostumats al llegum, no podem pair la ciència den Puig, però se'l considera i se l'estima, tal com es mereix, puix el què va fer-se per ell, en una ocasió que no haig de recordar aquí, n'hi hà prou per a saber que an en Puig no se'l té per ximple. El què'l Glosador de *L'Esquella* volia dir, segurament, era allò de que *nadie en su tierra es profeta*; però ara, fins ens ho creiem que n'és, de profeta: com que'n fa de l'ofici!...

Xena

El Narro
Febrer de 1909

□ □ ————— □ □

Atmosfèrica

Arràn dels Pirineus, viu la Cerdanya,
De França i Catalunya, hermosa terra;
Onorat breçol d'una terra que, sens fer guerra,
Novell llorer de glòria dona a Espanya.
Davanter estudiant a ciència estranya,
I observant l'infinit des dalt la serra;
Ondina hermosa, al seu talent s'aferra;
Nervut, creua l'espai amb sa companya,
I cerca, amb viu afany, l'enamorada
Soperba, que de temps en son cor nia;
Puja a caball dels vents, amb energia;
Uns nuvolots festegen amb sa aimada,
I ella, amb el llamp roent, riu; els destría,
Gira'l cap, i el talent diu: l'he trobada.

Domingo Davi